

Die Rückkehr der Wildkatze im
grenzüberschreitenden Nationalpark
Návrat kočky divoké
v přeshraničním národním parku

EUROPEAN UNION
European Regional
Development Fund

EUROPEAN TERRITORIAL CO-OPERATION
AUSTRIA-CZECH REPUBLIC 2007-2013
Gemeinsam mehr erreichen. Společně dosáhneme více.

Rückkehr auf leisen Sohlen ...

Die Naturschutzforscher im grenzüberschreitenden Schutzgebiet Thayatal-Podyjí konnten sich in den letzten Jahren über einen unglaublichen Erfolg freuen. In den naturnahen Wäldern des Nationalparks Thayatal gelang der Nachweis der in Österreich und Tschechien seit mehr als einem halben Jahrhundert ausgestorbenen Wildkatze.

Die Ausforschung der Wildkatze erfolgte durch die genetische Untersuchung von Haarproben, die mittels Baldrian-Lockstöcken gesammelt wurden. Insgesamt elf Mal konnte die Wildkatze bisher an den rauen Holzpflocken nachgewiesen werden. Durch die Analysen weiß man, dass es sich um mindestens drei verschiedene Tiere handelt.

Mit seinen naturnahen Wäldern, den nahrungsreichen Wiesen, dem Fluss, den zerklüfteten Felsen, den zahlreichen Versteckmöglichkeiten und den schneearmen Wintern stellt das Schutzgebiet an der Thaya einen idealen Lebensraum für die Wildkatze dar. Obwohl der Nachweis im Národní park Podyjí bisher noch ausgeblieben ist, vermuten die Forscher, dass immer wieder Wildkatzen durch die unzugänglichen Wälder des Thayatales streifen.

Lockstockforschung

výzkum pomocí vábících kolíků

Verlockender Baldrianduft

přitažlivá vůně kozlíku

Genetische Analyse

genetická analýza

Návrat po špičkách ...

Přírodovědci v přeshraničním chráněném území Podyjí-Thayatal se v uplynulých letech mohli radovat z neuvěřitelného úspěchu. V přírodě blízkých lesích Národního parku Thayatal se podařilo prokázat výskyt kočky divoké, která v Česku i Rakousku vyhynula před více než půl stoletím.

Výzkum byl prováděn prostřednictvím genetické analýzy vzorků srsti získaných pomocí vábících kolíků potřených výtažkem z kozlíku lékařského. Na hrubých kůlech zanechala kočka divoká stopy celkem jedenáctkrát. Díky analýze víme, že se jedná nejméně o tři různá zvířata.

Přírodě blízké lesy, louky plné potravy, řeka, rozeklané skály, spousta možností úkrytu a zima chudá na sníh vytvářejí v chráněném území podél Dyje pro kočku divokou ideální podmínky.

I když důkazy o výskytu v Národním parku Podyjí zatím chybí, vědci se domnívají, že se kočky divoké hustými lesy v údolí Dyje opět potulují.

Biologie der Wildkatze

Lange bevor die Hauskatze ihre erste Pfote nach Europa gesetzt hatte, streifte bereits die Wildkatze (*Felis silvestris silvestris*) durch die heimischen Wälder. Im Schutz der Wälder überstand sie sogar die Kaltperioden der Eiszeit.

Unsere Hauskatze hingegen wurde erst mit den Handelsschiffen der Phönizier und Römer verbreitet. Sie stammt von der Afrikanischen Falbkatze (*Felis silvestris lybica*) ab, die leichter zu domestizieren war. Die Wildkatze hingegen ließ sich nicht zähmen. Sie meidet auch heute noch den Menschen und führt eine verborgene Lebensweise.

Wildkatzen sind dämmerungs- und nachtaktiv. Ihre bevorzugte Beute sind Mäuse und andere Kleinsäuger. Die Wildkatze liebt den Wald. Bei Gefahr flüchtet sie auf den nächsten Baum oder versteckt sich in undurchdringlichem Gebüsch. Besonders gerne hält sie sich in Waldrandbereichen oder Heckenstreifen auf, wo sie auf den benachbarten Äckern und Wiesen ihrer Beute auflauert.

Hecken bieten Schutz

houštiny poskytují úkryt

Hauptnahrung Mäuse

myši jsou hlavní potravou

Falbkatze

kočka plavá

Biologie kočky divoké

Dávno před tím, než na evropské půdě poprvé spočinuly tlapky kočky domácí, obývaly už zdejší lesy kočky divoké (*Felis silvestris silvestris*). Díky lesu dokázaly překonat i chladná období doby ledové. Zato naše kočka domácí se rozšířila teprve s prvními obchodními loděmi Féničanů a Římanů. Pochází z africké kočky plavé (*Felis silvestris lybica*), která se nechala snadněji domestikovat. Naopak kočka divoká se ochočit nedala. I dnes se lidem vyhýbá a vede skrytý způsob života.

Kočka divoká je aktivní v noci. Nejraději loví myši a jiné drobné savce. Miluje les a v případě nebezpečí uteče na nejbližší strom nebo se schová v neprostupném křoví. Velmi ráda se zdržuje na okraji lesa nebo v houšti hned vedle pole či louky, kde číhá na svou kořist.

Unterscheidungsmerkmale Wildkatze bzw. wildkatzenfarbige Hauskatzen Rozlišovací znaky kočky divoké a kočky domácí

Wildkatze

- 1 Grundfarbe ockergelb wie trockenes Gras
- 2 Tigerung verwaschen, kontrastarm
- 3 Ohrenspitze grau wie Rest des Ohrs
- 4 vier längere und einen kürzeren dunklen Streifen im Nacken
- 5 zwei deutlich sichtbare parallele dunkle Streifen auf den Schultern
- 6 am hinteren Rücken einen dunklen, schmalen Aalstrich
- 7 Schwanz wirkt etwas kürzer, 2 - 3 getrennte Ringe am Schwanz, Schwanzende stumpf
- 8 Fußunterseite meist nur kurz schwarz
- 9 häufig einen kleinen weißen Kehlfleck
- 10 Halsring vorne undeutlich sichtbar

Kočka divoká

- 1 Základní zbarvení okrově žluté jako suchá tráva
- 2 Tygrování splyvá, slabý kontrast
- 3 Špičky uší šedé jako zbytek ucha
- 4 Čtyři delší a jeden kratší pruh na týlu hlavy
- 5 Dva zřetelné viditelné souběžné tmavé pruhy v předních partiích hřbetu
- 6 Tmavý, tenký pruh na zadní části hřbetu
- 7 Ocas vypadá kratší, 2 - 3 oddělené kroužky, konec ocasu bez špičky
- 8 Spodní část tlapek jen na konci černá
- 9 Častá je malá bílá tečka na krku
- 10 Pruh kolem krku vpředu jen nejasně viditelný

Wildkatzenfarbige Hauskatze

- 1 Grundfarbe silbergrau
- 2 Tigerung relativ kontrastreich
- 3 Ohrenspitze dunkel
- 4 Kopf zeigt meist mehr als 5 Streifen, die nicht so klar getrennt sind
- 5 Keine deutlich sichtbaren Streifen auf den Schultern
- 6 am hinteren Rücken mehrere dunkle kurze, verästelte Streifen
- 7 Ringe am Schwanz meist verbunden, Schwanzende meist spitzer
- 8 Fußunterseite oft ganz schwarz
- 9 höchst selten einen kleinen weißen Kehlfleck
- 10 Halsring vorne deutlich sichtbar

Kočka domácí – zbarvení typu kočky divoké

- 1 Základní zbarvení stříbrno-šedé
- 2 Tygrování více kontrastní
- 3 Špičky uší tmavé
- 4 Na týlu hlavy většinou více než 5 pruhů, které nejsou tak jasně odděleny
- 5 Žádné jasně viditelné pruhy v předních partiích hřbetu
- 6 Víceero krátkých tmavých pruhů na zadní části hřbetu
- 7 kroužky na ocase většinou spojené, konec ocasu většinou špičatý
- 8 Spodní část tlapek často celá černá
- 9 Malá bílá tečka na krku je velmi ojedinělá
- 10 Pruh kolem krku vpředu jasně viditelný

Ein Rettungsnetz für die Wildkatze

Um den Schutz und die Erforschung der Wildkatze zu koordinieren wurde 2008 die **Plattform Wildkatze** gegründet. Hier arbeiten Naturschutzbund Österreich, die Zentralstelle Österreichischer Landesjagdverbände, die Österreichischen Bundesforste, der Tiergarten Wels, der Alpenzoo Innsbruck, das Naturhistorische Museum Wien und der Nationalpark Thayatal zusammen. Gemeinsam wurde ein Aktionsplan für Österreich ausgearbeitet, ein Leitfaden für wildkatzen-freundliche Waldbewirtschaftung erstellt, zwei Wildkatzentagungen organisiert und eine Meldestelle für Wildkatzen-Sichtungen eingerichtet. Weitere Infos: www.wildkatze-in-oesterreich.at

Im Rahmen der Schutzmaßnahmen im Thayatal gibt es eine intensive Vernetzung mit den Wildkatzen-Aktivitäten in den Nachbarländern:

In **Tschechien** forschen Jana Pospiskova und Lukas Polednik (ALKA Wildlife) gemeinsam mit der Verwaltung des Národní park Podyjí nach Lebenszeichen der scheuen Wildkatze. Über die Schutz-Aktivitäten in Tschechien informiert die Homepage www.felissilvestris.ic.cz.

In **Deutschland** gibt es punkto Wildkatze bereits große Fortschritte. Mittels genetischer Nachweise konnte eine Populationsgröße von ca. 8000 Tieren ermittelt werden. Die Lebensraumsprüche der Wildkatze dienen als Vorlage für die Ausweisung eines Wildkatzen-Wegeplans, der die Vernetzung großer Waldgebiete zum Ziel hat. Ein erster Waldkorridor verbindet nun den Nationalpark Hainich mit dem Thüringer Wald, weitere „Wald-Autobahnen“ werden folgen: www.bund.net/biotopvernetzung

Wildkatzentagung

konferencce o kočce divoké

Grünbrücken

„zelené mosty“

Mitglieder Plattform Wildkatze

členové Platformy kočky divoké

Záchranná síť pro kočku divokou

V roce 2008 byla založena **Platforma kočky divoké** s cílem koordinovat její ochranu a výzkum. Členy platformy jsou Svaz ochránců přírody Rakouska, Ústředí rakouských zemědělských spolků, Rakouské spolkové lesy, Zoologická zahrada ve Welsu, Alpská ZOO v Innsbrucku, Přírodovědné muzeum ve Vídni a Národní park Thayatal. Tyto organizace společně vypracovaly akční plán pro Rakousko, vytvořily příručku pro obhospodařování lesa způsobem, který je pro kočku divokou vyhovující, zorganizovaly dvě konference a zřídily evidenční centrum, kde je možné ohlásit výskyt. Více informací: www.wildkatze-in-oesterreich.at

Ochranná opatření na ochranu kočky divoké v Podyjí se propojují i s projekty v sousedních zemích:

V **Česku** po kočce divoké pátrají Jana Pospíšková a Lukáš Poledník (ALKA Wildlife) společně se Správou Národního parku Podyjí. Více o aktivitách na ochranu kočky divoké v České republice se dozvíte na www.felissilvestris.ic.cz.

V **Německu** už zaznamenal výzkum kočky divoké velký pokrok. Díky genetickým dokladům byla zjištěna populace o velikosti zhruba 8 000 zvířat. Nároky na prostředí, které kočka divoká má, sloužily jako předloha pro vytvoření plánu migračních tras. Jeho cílem je propojení velkých oblastí lesa. První lesní koridor nyní spojuje Národní park Hainich s Durynským lesem, další „lesní dálnice“ budou přibývat: www.bund.net/biotopvernetzung

Ich habe auch eine Wildkatze gesehen!

Besonders Jäger, Förster, Naturfotografen und Personen, die viel Zeit in der Natur verbringen, laden wir ein, bei der Erforschung der Wildkatze mitzuhelfen:

Falls Sie eine Wildkatzen-Beobachtung machen, Ihnen eine Wildkatze vor die Linse oder in die Fotofalle läuft, oder wenn Sie eine tote Wildkatze finden, bitten wir Sie, uns diese Sichtung zu melden!

Také jsem viděl/a kočku divokou!

Žádáme hlavně myslivce, lesníky, fotografy přírody a lidi, kteří tráví hodně času v přírodě, aby při výzkumu kočky divoké pomohli: Pokud kočku divokou zahlédnete, dostane se vám před objektiv či ji zachytíte pomocí fotopasti, nebo pokud ji najdete mrtvou, prosíme, ohlaste své pozorování!

Österreich / Rakousko: Meldestelle Wildkatze: + 43 (0)681/20 40 86 87, info@wildkatze-in-oesterreich.at

Tschechien / Česko: Jana Pospíšková: +420 721/568 673, jana.pospiskova@email.cz

Nähere Informationen zur Wildkatzenforschung im Thayatal:

Bližší informace k výzkumu kočky divoké v Podyjí:

Nationalpark Thayatal

Projektleiter / Vedoucí projektu: Christian Übl

+ 43 (0)2949/7005, office@np-thayatal.at

www.np-thayatal.at

Národní park Podyjí

Projektleiter / Vedoucí projektu: Martin Valášek

+ 420 515/226722, info@nppodyji.cz

www.nppodyji.cz

Impressum:

Herausgeber und Medieninhaber: Nationalpark Thayatal GmbH, A-2082 Hardegg

Redaktion: Robert Brunner, Christian Übl, *Text:* Christian Übl, *Fotos:* NP Thayatal (D. Manhart, Ch. Übl) Th. Stephan, Sonelle, Wildtiergenetik Senckenberg

Gestaltung: Werbewerkstatt Retz GmbH, *Druck:* Druck Hofer GmbH

„Kofinanziert durch die Europäische Union aus dem Europäischen Fonds für regionale Entwicklung“